

grosser Kälte versehenen starken Schneedecke wölben und so vor Abkühlung schützen. Besonders Wasserrallen und Bekassinen halten sich gern an solchen Stellen auf. Dr. F. v. Homonnay.

IRODALOM.

G. Niethammer. Handbuch der deutschen Vogelkunde. Herausgegeben im Auftrage der Deutschen Ornithologischen Gesellschaft. Band I. : Passeres. Mitarbeiter : L. v. BOXBERGER, H. DATE, WD. EICHLER, H. HILDEBRANDT, H. KUMMERLÖWE, H. SICK, E. STRESEMANN. Leipzig, 1937. Akademi. Verlagsgesellschaft. XXIV+474 S. Mit 1 Farbtafel und 69 Abbildungen.

A fenti címen végre megjelent, hosszú előkészület után a német tudományos madártan kézikönyvének első kötete. Többen szövegeztek NIETHAMMER vezetése mellett, hogy a nagy és nehéz feladattal megbírkózhassanak. Mert az előző szerint az ornithológia egyes ágaiban nagyobb volt a haladás az új NAUMANN befejező kötetének megjelenési ideje — 1905 — óta, mint volt abban a 60—80 esztendőben, amely NAUMANN nagy munkájának I. és II. kiadása között eltelt. Mintául WITHERBY : A Practical Handbook of British Birds című munkája szolgált, melynek II. kiadása most van megjelenőben. A főbb irodalom felsorolása után a rendszertani részt a fajta és fajtakör definíciója, a vedlés és a mérési módszerek ismeretése vezetik be. Az énekesek családjának meghatározására szolgáló kulcs után az egyes családok, nemek és fajták sorrendben következnek, ez utóbbi kettő szintén meghatározó kulccsal. Az egyes fajtakörök elején az illető fajtakör elterjedését tárgyalja. Azután a fajtakörhöz tartozó fajtakör leírása következik ivar és kor szerint a szárny és testsúly méreteivel. A szárny-méreteket túlnyomó részben NIETHAMMER készítette német múzeumokban található, a fészkelés idejéből származó példányokról (a példányszám feltüntetésével). Más szakaszok : miről ismerhető fel a szabadban, általános elterjedése, elterjedése Németországban, vándorlásai, biotopja, fészkelése (csak a Németországban fészkelőké, az átvonuló és téli vendégek fészkelését nem tárgyalja a könyv), tápláléka, parazitái. A tojások leírása BOXBERGER-től, a paraziták felsorolása EICHLERTől származik. A nehezen meghatározható, speciális tanulmányt igénylő paraziták kevésbé érdeklik a field-ornithológust. Szerintünk a munka nyert volna, ha a paraziták szakasza helyett a táplálékról szóló részt tárgyalták volna bővebben. A munka csak a legfontosabb adatokat közli, rövid, tömör stílusban. A vaskos kézikönyvekhez szokott érdeklődő azért első pillantásra gyanakvással fogadja ezt a kis terjedelmű kötetet. Azonban belemélyedve tanulmányozásába, csakhamar rájön, hogy rövidsége mellett is nagyon tartalmas a legújabb eredményeket is elébe tárva, számára könyvtárt pótol. A világos szövegrajzok egy része a határozást könnyíti, más része a madár elterjedéséről, vonulásáról, téli szállásáról tájékoztat ; a színes tábla a búbos cinke és sárga billegető németországi fajtáit ábrázolja. A német ornithológusok e munka kiadásával hálára kötelezték külföldi szaktársaikat is. Ára egészvásznonkötésben 15 Márka.

F. von Lucanus, Deutschlands Vogelwelt. Mit 43 farbigen Vogeltafeln von K. WAGNER und 13 farbigen Eiertafeln von G. KRAUSE u. A. DRESSEL. Verlag von PAUL PAREY in Berlin, 1937. VII+310 S.

A szerző, aki már több népszerűsítő madártani munkával gazdagította az irodalmat, jelen könyvében Németország madárvilágát tárgyalja.

Nem szakember számára készült ez sem, hanem a vadászó, gazdálkodó közönségnek, továbbá az ifjúságnak akart vele kedveskedni. Ezért rendszerint sorrendet hiába keresünk benne, a madarakat élethelyük szerint 43 fejezetben vezeti elénk. A fejezetek száma és a madarakat ábrázoló táblák száma egyezik, mert a könyv velejét azok a cikkek képezik, melyeket a szerző évekkel ezelőtt a „Wild und Hund“ című vadászlapban WAGNER madártábláihoz kísérőszöveg gyanánt írt, ezért a táblák is ugyanazok. Aprólékos leírásokba, tüzetesebb biológiai fejtegetésekbe nem bocsátkozik, inkább saját megfigyeléseire, tapasztalataira, mint az újabb irodalomra támaszkodva, csak a legszükségesebb, de az illető madárra jellemző sajátosságokat közli. A ritkábban előfordulókat csak említi, a vadászt és a gazdát inkább érdeklőket részletesebben ismerteti. A könyv bevezetőjében képet ad a madarak szervezetről, étletanáról, fészkeléséről, vándorlásairól és szellemi életéről. Gyermekkora óta kedvelője a szobamadaraknak és ebben a könyvében is jogosnak, sőt etikailag fontosnak tartja madaraknak szobában való tartását. Ismert elbeszélő stílusában a fejezetek mindenki számára könnyen érthetőek. A táblák általában megfelelnek céljuknak, bár olykor a színeket nem adják teljes hűséggel vissza. A szerző azért írta meg könyvét, hogy a német néphez a német madárvilágot közelebb hozza, azt hisszük, hogy célját eléri. A nagy negyedréta alakú könyv ára egész vászonkötésben 22 Márka.

A. Koenig, Die Vögel am Nil von seiner Mündung bis in das Gebiet seiner Quellflüsse (Weisser Nil) auf Grund eigener Reisen und Beobachtungen in Wort und Bild dargestellt. Zweiter Band. Die Raubvögel.

Szerző ebben a pazar kiállítású nagy negyedréta alakú kötetben bemutatja a Nílus ragadozómadarait és baglyait, ahogyan azokat utazásai alkalmával begyűjtötte. Összesen 68 formát tárgyal, becse, mert saját megfigyeléseken alapuló biológiai adatokkal. Az itt tárgyalt madarakat már előbb, nevezetesen a Journal für Ornithologie 1907 és 1917-es évfolyamaiban ismertette és már akkor elhatározta, hogy nagyobb munka keretében vissza fog térni rájuk. Azonban különböző utazások hosszú ideig késleltették terve megvalósítását. A kötethez 51 színes és négy fekete tábla tartozik, melyeknek nagy részét KLEINSCHMIDT festette, mások E. DE MAES, KEULEMANS, P. PREISS és F. NEUBAUR remekei. KLEINSCHMIDT eredeti jeit az új NAUMANN táblái révén ismert E. KÖHLER Gera U. sokszorosította, mások, a legszebbek, A. FRISCH berlini, néhány F. GUHL u. Co. majnafrankfurti műintézetében készültek. A könyv így a német sokszorosító intézetek magas teljesítőképességét is bizonyítja. Az első kötet az út leírását és az irodalmat fogja tartalmazni.

W. Makatsch, Der Brutparasitismus der Kuckucksvögel mit besonderer Berücksichtigung von Cuculus canorus canorus L. Verlag von QUELLE u. MEYER in Leipzig 1937. VIII+152 S. Mit einer farbigen und acht schwarzen Tafeln.

A kakuk problémája régóta érdekli az ornitológusokat, azért az évek folyamán nem egy könyv jelent meg róla. Legismertebbek BALDAMUS és REY 1892-ben megjelent német, továbbá JOURDAIN 1911-ben és CHANCE 1922-ben megjelent angol könyvei. Most MAKATSCH új könyvben szedte össze a gazdag régebbi és újabban is folyton szaporodó irodalom alapján (irodalmi jegyzéke az élősködő és nem élősködő kakukokról 493 munkát sorol fel), mindazokat a megfigyeléseket és nézeteket, melyek a kakuk

fészkelési parazitizmusával kapcsolatosak. Ez az egyes fejezetekben különbözőképpen sikerült neki. Az első fejezet például, amely a nem kakukformájú madarak fészkelési parazitizmusáról szól, arról tesz tanúságot, hogy a szerző figyelmét több új dolgozat erről a kérdéstről elkerülte. Legjobb az a rész, amelyben Németország különböző vidékeinek kakukdajkáit kartografiailag is bemutatja, amely munkájában nagy segítségére volt a bonni König Múzeum 1008 kakuktojást felölelő katalógusa. Más európai országok kakukdajkáinak felsorolása után megtudjuk, hogy a Cuculus c. canorusnak 125, a C. c. bangsi-nak 14, a C. c. telephonus-nak 64 dajkája ismeretes. A könyvből kitűnik, hogy a kakukprobléma főkérdése: mi az oka annak, hogy a kakuk elvesztette a kotlás és fiókafelnevelés ösztönét?, még megoldatlan. Sok évi tüzetes megfigyelésre lesz még szükség a fészkelési paraziták előfordulásának egész területén, hogy ezt elérjük. A könyvhöz csatolt táblák igen jók, a színes is: kakuk és dajkák tojásaival, a feketék is: NESTLÉ dachau-i felvételeivel különböző korú kakukfiókákról. Ára fűzve 10 Márka.

K. Glasewald, Vogelschutz und Vogelhege. Verlag von J. NEUMANN, Neudamm 1937. 295 S. Mit 106 Abbildungen.

A madárvédelmi szakmunkákban gazdag német irodalom e legújabb terméke a madárvédelmet nem pusztán gazdasági szempontból tárgyalja, mint régebben, hanem, ahogy ezt szerzője az előszóban leszögezi, a természetvédelem keretében az egész hazai madárvilágot megakarja védeni a civilizáció káros befolyásától, hogy utódaink számára lehetőleg változatlanul megtartsa. A régi irány: madárgondozás, az új: madárvédelem. Ennek az új madárvédelemnek ismertetése foglalja el a könyv legnagyobb részét. Először megismertet a madármegfogyatkozás okaival: a talajművelés térhódítása, káros technikai berendezések, fogás és gyűjtés, természeti erők tömegpusztítása. Azután megmutatja a módokat a madárvilág megtartására: rezervátumok, egyesületek, bokrok megtartása, madárvédelem és vadászat, földön fészkelők fészekhelyeinek megtartása, jutalmak, vissza telepítés, technikai károk csökkentése, természetes élethelyek pótlása kultúr-talajon, törvények és rendeletek. A könyv másik főrésze a mesterséges madárgondozással foglalkozik. Ide tartozik a madártáplálék vizsgálata: gyomor-tartalmak, etetési kísérletek. Következnek a mesterséges eszközök a madarak szaporítására: fészekodvak, fészkek, téli etetők, bokorlakók védelme, ellenségek apasztása. A könyvben azonkívül megtaláljuk a német madárrezervátumok teljes jegyzékét, kivonatban a birodalmi vadászati törvényt, a birodalmi természetvédelmi törvényt, a természetvédelmi rendeletet s a függelékben a tudományos madárgyűrűzésről szóló rendeletet. E fejezetekből fogalmat nyerhetünk a könyv sokoldalúságáról, de megtanulhatjuk azt is, hogy milyen erélyes új intézkedésekkel védi a hatalmas Németbirodalom népének legkedvesebb állatait, a madarakat. Jó fényképek és tanulságos rajzok kísérik a szöveget. Ára fűzve 7 Márka.

O. Heinroth, Aus dem Leben der Vögel. Verlag von JULIUS SPRINGER, Berlin 1938. X+165. S. Mit 98 Abbildungen. (Verständliche Wissenschaft Bd. XXXIV.)

22 válogatott fejezet a madarak életéből, HEINROTH, a madarak életmódjának egyik legjobb ismerőjétől, aki számos dolgozatban s egy nagy négykötetes munkában vitte előbbre ismereteinket ezen a téren, fekszik előttünk. Szükség volt egy ilyen kisebb terjedelmű könyvre, mert

az idők folyamán a laikusok körében sok helytelen nézet, az antropomorfizálás következtében előállott sok balvélemény kapott lábra a madarakkal kapcsolatban. Ez a helyzet a madártan mai magas fejlettsége idején, amikor alig van még állatcsoport, amely oly alapos tudományos földolgozásban részesült volna minden oldalról, tarthatatlanná vált. A közönség most ebben a könyvben a madárvonulás kivételével, melyet a sorozat másik kötete tárgyal, számos kérdésre helyes választ kap, sőt megismeri a legmodernebb problémákat is. A szakember is sok érdekes dolgot talál benne. A jó papírosra nyomott szöveget 98, nagyobb részét a szerzőtől származó fénykép és rajz teszi érthetőbbé. Állatkertet látogatóknak, szobamadarakat tartóknak is ajánlható. Ára egészvászonkötésben 4.80 Márka.

A. Menegaux. Les Oiseaux de France. Vol. III. Passereaux (tome I). Coraciidés, Alcédinidés, Méropidés, Upupidés, Caprimulgidés, Macrop-térygidés, Hirundinidés, Muscicapidés, Troglodytidés, Bombycillidés, Laniidés, Prunellidés, Turdidés. 64 planches coloriées d'après les aquarelles de I. EUDES. 16 planches noires et 42 figures dans le texte. — Vol. IV. Passereaux (tome II). Paridés, Sittidés, Cérthiidés, Motacillidés, Alaudidés, Fringillidés, Sturnidés, Oriolidés, Corvidés, Par le Dr R. DIDIER. 64 pl. col., 4 pl. noir., 71 fig. Encyclopédie Pratique du Naturaliste Vol. XXXI et XXXII. PAUL LECHEVALIER, Paris 1937, 1939. 228 et 3 10 pages. Cartonné à 60 fr.

A munka előbbi köteteit már ismertettük. Ez a két kötet a francia madárfaunából folytatólagosan és befejezően a szalakótát, jégmadarat, gyurgyalagot, bankát, a kecskefejeket, sarlósfecskéket, továbbá a verébalkatúakat hozza. Beosztása az előbbi két kötetel egyezik. Időközben elhunyt a munka szerzője, kinek képe a III. kötet címlapja előtt foglal helyet. Parazitákat csak a IV. kötet sorol föl, melynek végén az egész munkában tárgyalt madarak névjegyzéke található. Színes táblái most sem jobbak.

J. Hortling. Lintukirja. Kuvallinen retkeilykäsikirja Suomen linnuista. 300 kuvaa ja 35 värikuvaa. Helsingissä 1936. Kustannusosakeyhtiö Otava. 222 oldal.

A szerző ezzel a könyvvel, mely mintegy rövid foglalatja nagy „Handbok“-jának, hazája madarak iránt érdeklődő közönségének kitűnő zsebkönyvet adott, mely a legszükségesebb tudnivalókat tartalmazza minden egyes finn madárról. Határozó kulcsok, 300 igen jó, kis formátumú szöveggép (alul a madár testhosszával cm-ekben) és 2 színes tábla 35 énekes madárral könnyítik meg a könyv használatát. *Dr. Greschik Jenő.*

H. Frieling. Die Feder. 60 S., 43 Abbild. Das Federkleid. 74 S., 28 Abbild. Zeitschrift f. Klein- u. Pelztierkunde 1936, Heft 2 u. 4. Ezek a füzetek összefoglaló áttekintést nyújtanak a tollról és a tollruháról. Az első füzet a toll fejlődéséről, a különböző tollféleségekről, a színéről és a mallophagáról (ez utóbbi fejezetet EICHLER írta) tájékoztat. A második füzet a tollruhát tárgyalja: tollak eloszlása, rajzolat és szín, vedlés, védelem külső behatásokkal szemben.

L. Siivonen. Neue Beobachtungen über den Gartenrotschwanz, Phoenicurus phoenicurus (L.) als Bodenbrüter. Ornis Fennica 1937, S. 64—66. Szerző már előbb megfigyelte, hogy a kertti rozsdafarkúak 90%-a a finnországi

Pieksämäki környékén a szegényes, *Calluna-Vaccinium* típusú erdei fenyőerdőkben a földön, nevezetesen földi lyukakban, kövek között és alatt, öreg fatuskók gyökerei alatt fészkel, viszont kultúrterületen 90%-uk fatörzsekben, épületekben, fészekodvakban költ. Ebből arra következett, hogy ezek a száraz erdők a faj eredeti élethelyei, tehát fészkelése a földön is az eredeti állapotnak felel meg. Fiatalabb erdőkben a talaj nedvessége miatt a magasabban fekvő odvakat volt kénytelen fölkeresni. Hasonló helyzetben van többek között jelenleg a vörösbegy, amely az erdőkből a parkokba költözik. (V. ö. Über die ursprüngliche Nistweise des Gartenrotschwanzes. Ibid. 1935, S. 89—99.) Mostani dolgozata újabb eseteket említ e madár földönfészkeléséről Finnország különböző vidékein, melyek megerősítik fenti nézetét.

O. Leege. Endozoische Samen-Verbreitung von Pflanzen mit fleischigen Früchten durch Vögel auf den Nordseeinseln. Abh. Nat. Ver. Bremen 1937, S. 262—284. A keleti Friz-szigetek növényeinek száma 1900 óta 30%-kal növekedett, nagyrészt azért, hogy a madarak őszi vonulásuk alkalmával, de még inkább télen a húsos terméseket széthurcolják. Legfőképpen a bogyoévó énekesek, de varjak is. Húsos termést fogyasztanak: galambok, foglyok, fácánok, sirályok, kacsák, olykor a pettyes lile, vöröslábú cankó, póling, haris, vizityúk, szárcsa és guvat is, sőt a szerző többször megfigyelte, hogy a karvaly, vércse és ölyv is szedi a bogyókat. A tyúkok, kacsák, pintyek zuzájában szétörlődnek a magvak, ezért ezeknek szerepe az elterjesztésben nem nagy. Legelsősorban a piros és sárga, azután a kék és fekete bogyók kapócsák, legkevésbé a fehér bogyók, melyet csak a fekete rigó és tyúk méltat figyelemre. A bodzabogyó már 15 perc múlva, a nehezebben emészthető magvak három óra múlva hagyják el a bélsatornát, amiből következik, hogy a madarak a magvakat csak rövid távolságra vihetik szét. Egy fejezet az észak-tengeri szigetek húsos termésű növényeit sorolja föl, megjelölve azokat a madarakat, melyek termésüket fogyasztják. A tiszafa piros termését pl., melynek csak a magja mérges, a rigók és barázdabillegetők eszik. A tőzegepret (*Comarum*) Juiston a guvat és vizityúk terjesztik el. A paradicsomot tyúkok, kacsák, rigók és más madarak eszik.

O. Steinfatt. Vogelkundliche Wanderungen am Neusiedler See. Beitr. z. Fortpflanzungsbiol. d. Vög. Jahrg. 12, 1936. S. 190—194, 225—232, 2 Tafeln. Madármegfigyelések 1931—1933-ig a Fertőn, vörösgémtelep meglátogatása. Néhányszor sikerült nagy kócsagot is megfigyelnie. 1932 VII. 23-án többek között 10 parti lile is volt a tocsogók körül (kora nyári vonulás). Az Alpok és a Steppe között fekvő Fertő nemcsak ritka madarak fészkelő helye, hanem fontos átvonulási terület is, mely tüzetes feltárára vár.

A. Seitz. Beobachtungen in den Reiherkolonien des Neusiedlersees (Österreich) 1935. Ibid. Jahrg. 13, 1937. S. 13—22. Értékes megfigyelések a Fertő gémtelepeiről 1935-ben: kanalas gém 7, nagy kócsag 11, szürkegém 21 foglalt fészek, vörösgém mintegy 50 pár (a fiókák felét járvány pusztította el). Sok gém az ott gyakori rókának esik áldozatul. A szürke gém és a nagy kócsag a Fertőn főleg haleyő.

H. Schaefer. Wovon ernährt sich der Uhu im Gebirge? Ibid. Jahrg. 14, 1938. S. 21—25. Szerző szerint Busócon

(Szepesti Magura) két, az Alpokban egy huhú fészek mellett talált táplálékmaradványok túlnyomóan apróemlősöktől és barna békáktól származtak. Érdekes, hogy a szepesti anyagból előkerült a *Microtus nivalis* is. A dolgozat a Murányon végzett ásatásokból és a Novi-barlangból (Bélai Mészalpok) előkerült állatmaradványokat is felsorolja, amelyeket szerző szerint egykor szintén huhú hordott össze.

W. E. Collinge. *The Food and Feeding-habits of the Coot (Fulica atra Linn.)*. *The Ibis* 1936, p. 35—39. 157 Angolországból származó szárcsa gyomrában csak 15-90% állati maradvány volt, a többi növényi. Állati tápláléka így oszlik meg: 2-30% hal, 0-09% halikra, 2-68% rovar, 4-60% molluszká, 3-23% féreg, 3% más állati anyag. A fiókák tápláléka rovaron és molluszkákon kívül tisztán növényi. Hasonló eredményre jutott 1935-ben MADON francia anyagon. A genfi kikötőben áttelelő ezernyi szárcsa tápláléka csaknem kizáróan Characeákból áll. (Alauda 1935 p. 180—182).

E. Moltoni. *Osservazioni bromatologiche sugli Ucelli Rapaci italiani*. *Riv. Italiana di Ornitologia* 1937, p. 13—33, 61—119. Olasz baglyok és ragadozó madarak gyomor- és köpet-tartalom vizsgálatai. A dolgozat e madarak meghatározására szolgáló kulcsot is közöl, továbbá fényképeket kitömött példányokról és rajzokat élőkről; jól tájékoztat ottani táplálékukról. Szerző, a milánói Museo Civico di Storia Naturale ornithologusa, nemcsak a baglyokat tartja hasznos madaraknak, hanem a ragadozókat is inkább hasznosaknak, kisebb részüket közömbösnek véli, föltéve, hogy nem szaporodnak el túlságosan.

F. Prenn. *Beobachtungen zur Lebensweise des Weidenlaubsängers*. *Journal f. Ornith.* 1936. S. 378—386. Tirolban a csil-csal füzikének tojója egyedül építi a fészket, 15 napig kotlik a tojásokon és a fiókák felnevelésében is övé a nagyobb szerep. A hím a fészkepítés alkalmával csak kísérő. Évenként rendszeren csak egyszer költ. Ezek a megfigyelések még nem általánosíthatók.

H. v. Treuenfels. *Beitrag zur Brutbiologie des Waldlaubsängers (Phylloscopus sibilatrix)*. *Ibid.* 1937. S. 605—623. Mecklenburgi megfigyelések 80—120 éves erdei fenyőállományban, melyben ritkán bokorszerű lombfák is előfordulnak. Ezen a területen a sisegő füzikék mintegy $\frac{1}{3}$ -a valószínűleg tojók hiánya miatt agglagény, de az általuk megszállott területet még akkor is védmezik, mikor családok szomszédaik már befejezték első költésüket. A tojó egyedül (a hím csak kísérő) építi két-három napig fűszálakból a fészket, fűcsomó, száraz ág vagy lomb tövébe, leginkább a reggeli órákban, melybe naponta egy tojást tojik. Fészkekaljai hat, ritkán hét, egyszer öt tojásból állottak. A tojó már a teljes fészkekalj letojása előtt a fészekben tölti az éjjelt, de csak a teljes fészkekaljat kezdi kotolni, 45—80 percenkint távozva. Kotlás tartama 13 nap. A fiókákat mindkét szülő eteti. A dolgozat a különböző hangokra és énekekre is kiterjeszkedik.

O. Steinfatt. *Beobachtungen über das Brutleben des Waldlaubsängers in der Rominter Heide*. *Beitr. z. Fortpflanzungsbiol. d. Vög. Jahrg. 13, 1937. S. 182—189*. Szerző megfigyelési helyén, Kelet-Poroszországban a sisegő-füzike aljbokrozat-nélküli szálerdőkben él. A fészket a tojó építi száraz fűszálakból és kevés szarvasszorból a földre, reggel, de olykor kora délután is. A tojások letojása

alkalmával néha egynapos szünet áll be. Csak a tojó kotlik, közben 23—39 percenként 7—10 percere elhagyja fészket, hogy rovarokra vadászhasson. Kotlás tartama 12—13 nap, a fiókák 11—12 nap múlva hagyják el fészket.

O. Steinfatt. Beobachtungen über das Brutleben des Grauschneppers, *Muscicapa str. striata*, in der Rominter Heide. Journ. f. Ornithol. 1937. S. 624—635. A szürke légykapó ott évente kétszer költ szálerdők szélén, vágásokban, épületek gerendáin, falpárkányon stb. A fészket csak a tojó építi csaknem kizáróan mohából, egyikben néhány darabka *Parmelia-zuzmó*, kevés szarvasszőr, száraz fűszál is volt. 600 kifüggesztett mesterséges fészkek oduban egyszer sem költött. Csak a tojó (NIETHAMMER szerint a hím is!) üli a tojásokat már a teljes fészkealj letojása előtt, melyet olykor a hím etet, s 8—92 percnyi időközökben elhagyja fészket, hogy a hím kíséretében 5—10 percig rovarokra vadászhasson Kotlás tartama 14 nap. A fiókákat mindkét szülő eteti, átlag négy-öt percenként csupán egy rovar (38% *Lymantia monacha*) hoznak, melyet a legjobban odatolakodó fióka szájába dugnak. 12—13 nap múlva a fiókák a szülők hívó szavára elhagyják fészket. Alföldünkön gyakori a szürke légykapó, fészkenél sok értékes megfigyelésre kínálkozik alkalom, ki vállalkozik rá?

M. M. Nice. The Biological Significance of Bird Weights. Bird-Banding 1938, p. 1—11. A madárjelölő mérje a madarak testsúlyát. 30 faj 1400 méréséből kitűnt, hogy a testsúly tavasszal nagyobb, mint ősszel, a legnagyobb azonban télen. Napi ingadozás 4.6—10.8%. Enyhe ősz alkalmával egyesek átlag könnyebbek, mint hideg őszön. Tojáslerakás idején a tojó testsúlya jelentékenyen nő, a fiókák etetésekor a szülők testsúlya fogy. Sok faj hímje súlyosabb a tojónál. Fiatall példányok sokszor kevesebbet nyomnak, mint az öregek. Hideg időben több táplálékot vesznek magukhoz, mint melegben. Kisebb madár aránylag többet eszik mint a nagyobb testű. Különbséget találhatunk lakóhely, földrajzi fajtak és egyedek szerint is.

J. et M. Delamain. Le tambourinage des Pics. *Alauda* 1937, p. 46—63. Szerzők megfigyelései erős nagyítású távcsővel a nagy és kis fakopáncs dobolásáról, előbbinél egy szakasz 8—10 ütés, nem egyforma amplitudójú s csak 1 mp-ig tart, utóbbinál egy szakasz 14—15 ütés, egyforma amplitudójú, 2 mp-ig tart. Három-négy helyen és csak száraz ágcsokon dobolnak. A nagy fakopáncs márciusban legtöbbször 8— $\frac{1}{2}$ 11 óra között d. e., a tojó ápr. közepén 7—8 óra között este dobolt legtöbbször. Az utolsó dobolást jún. 18-án hallották. Januárban, kivételesen már dec. elején (száraz hideg időben) is dobolnak. Dobolásuk 200, kedvező körülmények között 300—400 m-re hallatszik. A zöldharkályt vidékükön nem hallották dobolni, jóllehet ez a harkály is, bár ritkábban dobol, ahogy ezt számos megfigyelés igazolja.

W. Černý. Über das Vorkommen der Feldlerche (*Alauda a. arvensis*) im Hochgebirge. *Sylvia* 1936. S. 36—37. Szerző a mezei pacsirtát a Kárpátokban az 1500—1700 m magas hegyi réteken hallotta énekelni. Társa a hegyhátakon a vízi pipis.

J. Morbach. Vögel der Heimat. VIII. Baumläufer und Schlüpfer. IX. Grasmücken und Laubsänger. Buntkehlchen und Nachtigall. *Esch-Alzette* 1936, 1937. Luxemburg madarai közül a fakúszókat, csuszkát, ökörszemet, vizirigót,

szürkebegyet, továbbá a poszátákat, fűzikéket, vörös- és kékbegyet, fülemülét ismerteti. Ezek az évenként folytatólagosan megjelenő füzetek jól tájékoztatnak az ottani madárfaunáról, különös tekintettel a fészkelésre.

G. Herzog. Beitrag zur Kenntnis des Rauhfusskauses. Ber. d. Ver. Schlesischer Ornithol. 1937. S. 41—55. Összefoglaló ismertetés a gatyás csuvikról, kiegészítve saját megfigyelésekkel. A hegységekben jégkorszakbeli maradvány. Sziléziában 80—120 éves lúcfenyőerdőkben lakik, erdei réteken és tisztásokon vadászik apró emlősökre, ritkán madarakra és rovarokra. Éjjeli életmódjának megfelelően füle kitűnően fejlett. Feketeharkály ácsolta oduba 4—6 tojást tojik, melyeken 28 napig ül. Fiókái kb. egy hónapig maradnak a fészkekben, közülök sok elpusztul, valószínű, hogy az erősebbek a gyengébbeket fölfalják. A bankára emlékeztető „uuuuu” strófái a pázás tetőfokán finom trillává fokozódnak. Repülése gyors tovaevzés, ez és hosszabb farka megkülönböztetik a kuviktól. Minthogy élethelyéhez ragaszkodik, az intenzív erdőművelés állományát veszélyezteti.

A. Kleiner. Über die Conchylien-Aufnahme der Vögel. C. R. XIIe Congr. Internat. d. Zoologie, p. 1805—1824. A dolgozat áttekintést nyújt az irodalom és saját vizsgálatok alapján arról, hogy milyen szerepük van a molluszkáknak a madarak táplálkozásában. Megtaláljuk benne azoknak a madaraknak névsorát, melyekben eddig molluszkákat találtak, azonkívül a madárgyomrokban talált molluszkák névjegyzékét is. Etetési kísérletekből kitűnt, hogy a csigák nem maradnak sokáig a gyomorban.

L. Sólmosy, Br. Beiträge zur Histologie der Milz der Spechte. Ibid. p. 367—372. Hét harkályfajunk léptekja szöveti szerkezetének leírása. A jól fejlett izomzat szerző szerint a harkályok kopácsolásakor a vérkeringést szabályozza.

Radetzky J. Madárkataszter a Velencei-tóvidékről. Székesfehérvár 1936. 24 o., 4 tábla. Szerző ebben a dolgozatában számbelileg fölbecsülte, az utóbbi öt év (1931—1936) átlagát véve alapul, a Velencei-tóvidéken fészkelő madarakat s így világos képet nyújt ennek a klasszikus területnek mai madárállományáról. Felosztása szerint e tóvidékhez tartozik: 1. A t. k.-i tó a) a pákozdi („Dinnyés”) sarokkal, inkább vasas, oxigénben dús vize nádasokban bővelkedő, fajokban és egyedekben a leggazdagabb; b) a velencei sarokkal, inkább kénes, oxigénben szegény vízében pusztuló, csak foltokat alkotó nádasok, melyekben kevés faj nagy egyedszámban él (danka sirály, vöcskök); c) az előbbi két rész közötti tisztásokkal, bukó- és úszómadarak vadászterülete, különösebb madártani jellegzetesség nélkül. 2. A Nádas tó („alsó förtő”), a t. k.-i tó előszállása, buja növényzetű, géme, kacsák, stb. tápláló területe, buvó- és menedékhely. 3. A rétségek, kaszálók, legelőkkel, szántóföldekkel, utakkal, tanyákkal és községekkel, „surlódási felület a kultúra és az eredeti állapot között”, ahol a menekülőket kultúrfajok kezdik helyettesíteni. E tóvidékről szerző összesen 92 fajt állapít meg fészkelőnek, 4250 párban. Ezeknek egyharmada a t. k.-i tavon fészkel, a többi nagyrésztben a rétségeket lakja és csak kevés a Nádas tavat. Egyedek számában azonban a t. k.-i tó a leggazdagabb: 2314 pár. Legnagyobb számban fészkelnek: danka sirály 400—500 pár, nádírigó 300—350 pár, fülemüle sitke 300 pár, barkós cinke 200 pár. Kívánjuk, hogy a szerzőnek a Mosz velenceitavi madár-vártájából kiinduló dícséretes kísérlete másokat is hasonló vizsgálatokra ösztönözzön.

Vertse A. dr. Magyarország ragadozó madarainak röpképe. A Természet 1937. dec. sz. 1935-ben irányításom mellett KALMÁR Z. DR. kezdett bele egy, a hazai ragadozómadarak röpképeit feltüntető nagy tábla rajzolásába, melyet HOMONNAY N. DR. fejezett be s amely jelenleg a Nemzeti Múzeum főépületének folyosóján van kiügesztve: 66 képben 27 faj röpképeivel. Most a Madártani Intézetben VERTSE DR. készített el ilyen röpképtáblát, mely 32 fajt 41 képben mutat be; a legszükségesebb oekologiai adatok és a madár testhosszát feltüntető számok a magyarázó szövegben található. Tekintettel arra, hogy hazai irodalmunkban ilyen röpképek, SZEMERE Z. határozó könyvecskéjének nem a legjobban sikerült rajzaitól eltekintve, nem voltak, vadászaink hasznát vehetik ennek a táblának. Használhatóságát azonban emelte volna a szerző, ha a kísérő szövegben határozó kulcs alakjában kiemeli az egyes ragadozók röpképeinek legjellemzőbb bélyegeit.

Dr. Greschik Jenő.

H Í R E K.

Meghaltak 1936-ban: Jan. 16-án DR. LAMBRECHT KÁLMÁN 47 éves korában Pécsen, ethnografus és palaeontológus, a „Handbuch der Palaeornithologie“ szerzője. Márc. 31-én REISER OTMAR 75 éves korában Marburgban, az „Ornis Balcanica“ szerzője. Ápr. 2-án DR. ABBOT W. L. 76 éves korában Marylandban, ismert utazó és gyűjtő, nagy madárgyűjteményét a Washingtoni Múzeum őrzi. Ápr. 7-én BARTELS MIKSA 65 éves korában Tjiparajban, a maláji madárvilág bűvára. Aug. 20-án SNOUKAERT V. SCHAUBURG E. G. J. báró 79 éves korában Territetben, az „Avifauna Neerlandica“ (1908) szerzője. Szept. 22-én DESPOTT GIUSEPPE 58 éves korában La Valettában, Malta madárvilágának tanulmányozója. Nov. 3-án WHITAKER J. I. S. 86 éves korában Rómában, Szicília és főleg Tunisz madarainak kutatója. Dec. 14-én BUREAU LOUIS 90 éves korában, a Nantesi Természettud. Múzeum tb. igazgatója. — 1937-ben: Júl. 15-én MENEGAUX A. 80 éves korában, a megszűnt „Revue française d'Ornithologie“ kiadója. Aug. 27-én LORD ROTHSCHILD L. WALTER 69 éves korában Tringben, a Tringi Múzeum alapítója, az „Extinct Birds“ (1907) szerzője. — 1938-ban: Jan. 21-én BUTURLIN SERGIUS ALEXANDROWITSCH 66 éves korában Moszkvában, termékeny orosz szakíró, nálunk főleg ÉK. Szibéria madarairól írt tanulmánya ismeretes. Febr. 15-én STEINBACHER FRIGYES 60 éves korában, a német madártani társaság elnöke. Márc. 16-án DR. JOUARD HENRI 41 éves korában Venceben, a franciaországi madarak földrajzi fajtáinak modern kutatója. Ápr. 12-én DR. THIENEMANN JÁNOS 75 éves korában Rossittenben, a madárgyűrés apostola. Ápr. 16-án DRESCHER EBERHARD, a sziléziai ornithológusok társaságának elnöke. Máj. 10-én CLARKE W. EAGLE 85 éves korában Edinburghban, skót ornithológus, a „British Ornithologists' Union“ volt elnöke, a „Studies in Bird Migration“ (1912) szerzője.